

Um nú kjarnorkuskýggini hevja seg...

Hvussu talið av krabbameinsdeyðsføllum eftir ein kjarnorkubardaga kann avmarkast og hvussu nógv munnu yvirlevja, er heitið á nýggjari amerikanskari vísindaligari kanning. Her verður greitt frá kanningini, ið metir møguleikarnar at yvirlevja ein kjarnorkubardaga at vera heldur frægari enn eldri kanningar

Eftir skýggini

Teir trýstu á knöttarnar. Bumburnar fullu. Skýggini hevjaðu seg.

42 dagar eru gingnir. Í einum bumbuskýli stutt innan fyri Los Angeles sita umleið 50 av teimum, ið yvirlevdu. Mátitilini siga teimum, at radioaktiva geislingin er víknað har uppi.

Á fyrsta sinni síðan kjarnorkubardagan kunnu tey fara út. Í hvussu so er einar tveir timar.

Men steðgið!

Latið 18 ára gamla Joe verða inni. Sendið heldur 65 ára gomlu Mary upp. Vegleiðingin í bumbuskýlinum sigur jú, at tey eldru heldur enn tey yngri eiga at váða geisluvandan.

Tey flestu av teimum, ið eru eldri enn 40, liva ikki so leingi, at krabbamein fær gjørt nakað um seg.

Ein skilvisur hugsunarháttur. Skilagoð ráð, ið fara at gera tað gjørligt hjá flest møguligum at yvirlevja ein kjarnorkubardaga.

Onnur vilja halda, at hugskotið er ræðuligt. kensluleyst. Hóast tað, er hetta meginreglan í eini nýggjari vísindaligari kanning í USA. Hon er framd av vísindafólkunum Kathy Gant og Conrad Chester, ið arbeiða við Oak Ridge National Laboratory í Tennessee og greiðir frá, hvussu talið av

deyðum vegna ein kjarnorkubardaga kann avmarkast.

Andstyggit

Hesi bæði vísindafólkini hava skapt ósing. Pensionistar og friðarræslur hava gjørt vart við seg.

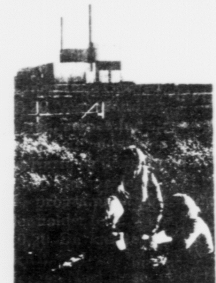
— Eg haldi, at kanningin er andstyggit — fólkadráp! sigur Maggie Kuhn, leiðarin fyri teir Gráu Pantararnar, sum er ein áleypandi pensionistafelagsskapur.

Hon og friðarræslurnar meina, at kanningin mælt til, at eldri verða offraði geislingini fyri at bjarga teimum ungu.

Kathy Gant og Conrad Chester nokta avgjört hesa hugsan.

— Vit ráða ikki til, at ofra tey eldru, hevur Kathy Gant sagt.

— Vit ráða ikki til nakran ávisan politikk í hesum viðvíkjandi, men bjóða fram eina ætlan um, hvussu talið av krabbameinsdeyðsføllum kann

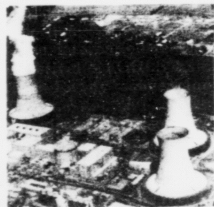

avmarkast eftir ein kjarnorkubardaga.

Hvørki friðarbólkar ella pensionistar trúgva tó hesum.

Tey siga, at kanningin er eitt dømi uppá ta nýggju støðuna hjá stjórni, at ein kjarnorkubardagi kann vinnast og fólk koma undan við livinum. Samstundis taka

tey til orðini hjá Ronald Reagan forseta um ein »avmarkaðan kjarnorkubardaga«.

Geisling eftir aldri

Kanningin varð gjord almannakunnug í september í tíðarritinum Health Physic's. Hon er goldin av amerikanska orkumálaráðnum og Union Carbide Corporation.

Í teirra útrokningum ætla Gant og Chester, at USA er kjarnorkubumbað við 5000 megatonsum. Til samanberingar kann nevast, at tær bumburnar, amerikumenntveittu yvir Hiroshima og Nagasaki í Japan, hvor hevði eina sprengiløðing uppá 15 kilotons.

Eitt megatons, sum í dag er mett sum veik løðing, svarar til 70 Hiroshima-sprengingar.

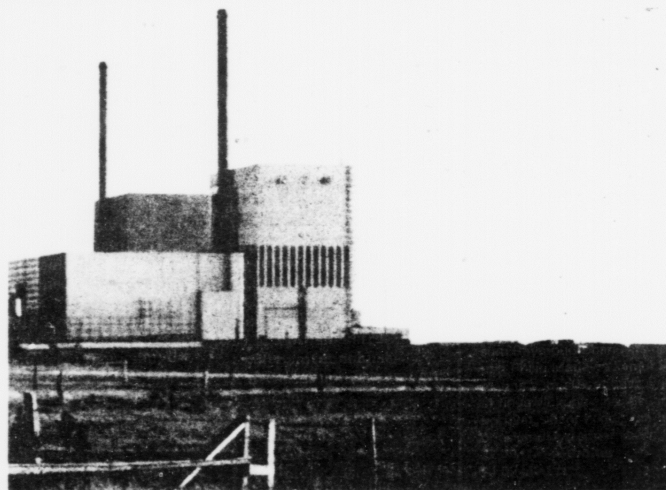
Vísindafólkini bæði hava eisini hugsað sær eina vælutbygda heimaverju.

Áðrenn bumburnar falla, ið ikki vórðu flutt burtur úr vandaðum, og bumbuskýli eru til taks.

Tey flestu av teimum 20%, ið ikki vórðu flutt burtur, vilja uttan iva doyggja, orsakað av kjarnorkusprengingini og tí radioaktiva dustinum ella av ymiskum sjúkum og skaðum teimum verður fyri.

Vit venda aftur til bumbuskýlini.

At byrja við skulu tey,

ið undankomin eru, halda seg inni. Liva av goymslumi og -drekk. Kjarnurkudálkað føði uttanfrá eigur ikki at verða nýtt. Við øðrum orðum: dósbønir í staðin fyri radioaktiv epli.

USA hevur ivaleyst av mati — serlig korni — á goymslu til at kunna livbjarga fólkinum í eitt ár, um nú bert maturin sleppur undan at verða dálkaður av bumbunum ella dustinum... og um útbýtanin virkar. Á 2 eftir kjarnorkubardagan kunnu tey fara at eta korn av teim minni dálkaðu akrum meta Gant og Chester.

Samanumtikið er galdandi, at jú meiri verður etið av geisludálkaðum mati — jú fleiri fáa krabbamein.

Enn meiri týðningarmikið fyri tey bæði vísindafólkini er teirra ætlan, nær fólkin eiga at fara út aftur.

Umleið 40 dagar eftir bumbingina kunnu tey, ið liva eftir, fara úr bumbuskýlunum einar tveir timar um dagin og longri og longri tíð fyri hvørja viku, sum fer. Eftir tveimum árum eru skýlini óneyðug.

Ta tíðina við nógvari geisling »verður meginparturin av strálingini forður yvir á tey, ið hava minst at missa, tá hugsað verður um væntaðan livialdur«, skriva Gant og Chester.

Tað vil siga, at tað fyrri tað mesta eru fólk yvir 40, ið skulu upp á tað oyðna geisludálkaða landið. Tey ungu skulu verða inni mest møguligt. Tað ganga ofta eini 30 ár áðrenn krabbamein byrjar at gera um seg, tí fara tey flestu eldri ikki at liva nóg leingi at fáa sjúkuna.

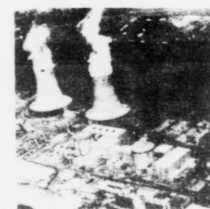
Um allar hesar fyriskipunir — og uppaftur fleiri — verða hildnar, hava hesi bæði vísindafólkini góð tíðindi. Hvert fólk, ið kemur undan kjarnorkubardaganum, vil í meðal bert missa góðar tveir

mánaðar av væntaðu livitíðini vegna krabbamein.

Aftur til byrjanina

Fylgjurnar av einum kjarnorkubardaga eru áður lýstar í hundraðum av vísindaligum frágreiðingum, bókum og stjórnarkunnngerðum.

Sjaldan hava tó vísindafólkini verið so bjargskygd sum Kathy Gant og Conrad Chester. Onnur eru munandi meiri dapurskygd, tá tey ímynda sær kjarnorkubardagan og tíðina aftaná.

Ein teirra er Jack Geier, professari í samfelagsmedisin og leiðari av tí biomedisinsku útbúgvingini á City College of New York. Hann hevur skrivað um kjarnorkubardaga í blaðnum »Bulletin of Atomic Scientists«.

Hann visir á, at kreppuskjótstovan hjá amerikansku stjórnini hevur borið fram, at tað vilja ganga »bert átta dagar« at flyta fólk úr býnum í USA.

Ein tilik burturflyting vil virka eins og ein beinleiðis avbjóðing til figgindan og harvið økja um vandan fyri einum kjarnorkubardaga, heldur hann.

Ógiligir eldstormar

Hvussu hevði so verið, um øll høvdu møguleikan at fara í bumbuskýli?

Jack Geier sigur, at eftir kjarnorkuálopið verða býirnar herjaðir av eldstormum eins og Hiroshima.

Eisini í Dresden og Hamburg herjaðu hervi-

ligir eldstormar aftan á tær ógillu bumbuatsóknirnar, ið vórðu framdar av teim sameindu undir øðrum heimsbardaga.

Í Hamburg vuku óteljandi smærri eldsbrunnar saman í ein ógillan eldstorm, ið herjaði eitt 15 kvadrat-kilometra stórt øki. Login stóð 5000 m. upp í loft, og roykur og gass náddi einar 13000 m. upp.

Hitin í bumbuskýlunum var so ræðuligur, at tá hurðarnar vórðu latnar upp og ilt slapp innar í skýlini, kom eldur í likini.

Í Hamburg og Dresden sluppu tey við livinum, ið flyddu úr bumbuskýlunum.

Ein kanning hjá amerikanska verjumálaráðnum metir, at triggrir fjórðingar av fólkinum doyri innan 30 dagar eftir eitt kjarnorkuálop, t.v.s. 165 milliónir fólk.

Jack Geier roknar við, at enn fleiri doyggja, tí bert fáir lækna liva eftir orsakað av, at sjúkrahúsini fyri tað mesta liggja miðskeiðis í býnum, sum eru eyðsæð bumbumál.

Hann hugsar sær tíðina eftir kjarnorkuskýggini sum eitt ragnarok. Samfelagsmynstrið er lagt oyði. Einkir ravmagn, einki ferðslu- ella annað samband. Eingin siðmenning av nekrum slag.

Onnur vísindafólk meina, at alt okkara teknologiska samfelag verður lagt í oyði, kanska fyri allar ævir. Tí í dag eru nógv steinsløg og onnur náttúruríkidømi so sjáldsom ella so ring at koma til, at tað fer ikki at verða nokk at byggja samfelagið uppaftur við.

Tey, ið koma sær undan kjarnorkubardaganum við livinum, noyðast at livbjarga sær sum veidifólk ella av einføldum bónda-brúki. Menniskjað er tá aftur har, tað byrjaði.

Greinin er skrivað av danska tíðindamanninum Flemming Berg og umsett hevur MS.